

Скорба О.А. Регулювання обліку дебіторської заборгованості. Матеріали за V міжнародну науково-практичну конференцію «Vedesky prumysl evropskeho kontinentu – 2009». –27.11-05.12.2009. – Т.3 Економіки. Praha, «Education and Science» 2009. – С. 20-23.

Регулювання обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці

Наукове дослідження кращих прикладів організації обліку в зарубіжних країнах дозволить у майбутньому практично застосовувати їх у нашій державі, забезпечити в ній із врахуванням національного законодавства належного функціонування бізнесу та підприємництва.

Необхідною умовою нормальної діяльності будь-якого підприємства є встановлення ним господарських відносин з покупцями, постачальниками тощо.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним. Але на відміну від українських П(С)БО, МСФЗ не передбачають єдиного стандарту, що регулює порядок обліку і відображення у звітності дебіторської заборгованості [6]. Питання щодо обліку дебіторської заборгованості регулюються декількома міжнародними стандартами, серед яких: МСФЗ 1 "Подання фінансових звітів", МСФЗ 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання", МСФЗ 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка". Розглянемо відмінності в організації обліку між національними та міжнародними стандартами.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату (П(С)БО 10).

За МСФЗ 32 дебіторська заборгованість визначається як фінансовий актив. Визначення дебіторської заборгованості не надається

Визнання дебіторської заборгованості [2, с. 160]:

- визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і може бути достовірно визначена її сума одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг (П(С)БО 10);

- підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові або інші цінності (МСФЗ 39).

Оцінка дебіторської заборгованості:

- при зарахуванні на баланс дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги оцінюється за первісною вартістю, а на дату балансу – за чистою реалізаційною вартістю (П(С)БО);

- під час первісного визнання фінансового активу слід оцінювати їх за собівартістю, яка є справедливою вартістю компенсації, наданої або отриманої за них. Після первісного визнання дебіторську заборгованість визнають за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка (МСФЗ 39).

Види дебіторської заборгованості:

- згідно з визначеннями, наведеними в П(С)БО 2 та П(С)БО 10, дебіторська заборгованість поділяється на поточну та довгострокову;

- дебіторська заборгованість поділяється на ініційовану підприємством та неініційовану. Ініційована дебіторська заборгованість означає її придбання підприємством як участі у позиці, наданій іншим позикодавцем за умови, що підприємство фінансує цю позику на дату, коли її ініціює цей інший позикодавець. Неініційована дебіторська заборгованість класифікується як утримувана до строку погашення, наявна для продажу або утримувана для операцій (МСФЗ 39).

Визначення сумнівної дебіторської заборгованості [3, с. 161]:

- безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. Сумнівний борг – поточна

дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником (П(С)БО 10);

- визнання сумнівної дебіторської заборгованості відбувається в наступних випадках: значні фінансові труднощі емітента; фактичний розрив контракту, наприклад, невиконання умов угоди або прострочена заборгованість щодо сплати відсотка або основної суми; надання позикодавцем боржникові пільгової позики, яку позикодавець не розглядав би за інших умов; висока імовірність банкрутства або іншої фінансової реорганізації підприємства; визнання збитку від зменшення корисності цього активу в попередньому звітному періоді; зникнення фінансового ринку для цього фінансового активу внаслідок фінансових труднощів (МСФЗ 39).

Розрахунок величини резерву сумнівних боргів:

- величина резерву сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, за питомою вагою безнадійної заборгованості в чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати або на основі класифікації дебіторської заборгованості (П(С)БО 10);

- в міжнародних стандартах методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів не передбачаються.

Відображення дебіторської заборгованості у звітності:

- за чистою реалізаційною вартістю (П(С)БО 10);
- міжнародні стандарти прямо не вимагають відображення дебіторської заборгованості в балансі за винятком резерву сумнівної заборгованості. Але, для визначення величини дебіторської заборгованості, яка відображається в балансі, необхідно: протестувати дебіторську заборгованість на предмет знецінення, тобто списати однозначно безнадійну заборгованість; для дебіторської заборгованості, яка залишилася, нараховуємо резерв сумнівної заборгованості, який відображає можливу ймовірність несплати рахунків, і вирахувати даний резерв із величини дебіторської заборгованості

Розкриття інформації про дебіторську заборгованість У Примітках до фінансової звітності:

Згідно П(С)БО 10

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості;
- перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості;
- склад і суми статті балансу "Інша дебіторська заборгованість";
- метод визначення величини резерв сумнівних боргів;
- сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі класифікації заборгованості за строками непогашення;
- залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання в звітному періоді.

За МСФЗ 1 аналіз дебіторської заборгованості:

- покупців;
- інших членів групи;
- пов'язаних сторін;
- авансових платежів;
- інші суми.

Таким чином, можемо зазначити, що облік дебіторської заборгованості в Україні регулюється чітко визначеним нормативом – П(С)БО 10, положення якого в певній мірі відрізняються від запропонованих у міжнародних стандартах. Ці відмінності викликані, в першу чергу, національними та економічними особливостями, що склалися в Україні.

При визначенні та класифікації дебіторської заборгованості в зарубіжній та українській практиці не існує явних розбіжностей. Як за кордоном, так і у вітчизняному обліку, під дебіторською заборгованістю компанії розуміють зобов'язання покупців чи інших контрагентів бізнесу перед компанією, наприклад, по виплаті грошей за продані товари, продукцію, виконані роботи чи надані послуги.

Питання обліку розрахунків з різними дебіторами є досить цікавим та актуальним. Так як будь-яке функціонуюче на даний момент підприємство має певні взаємовідносини з певними постачальниками, покупцями, різними організаціями, з працівниками даного підприємства. Тому для будь-якого бухгалтера важливо правильно вести облік за авансами виданими, за претензіями, облік розрахунків з підзвітними особами тощо, чітко орієнтуватися в заборгованості, яка виникає.

Порівняння П(С)БО і МСФЗ дає можливість зробити наступні загальні висновки: в системі МСФЗ визнання, класифікація та оцінка дебіторської заборгованості прямо не визначені; в МСФЗ 1 та МСФЗ 32 представлені лише загальні рекомендації по розкриттю інформації про дебіторську заборгованість у фінансових звітах; в міжнародних стандартах дебіторська заборгованість визнається як фінансовий актив, що є контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства.